

Список використаних джерел

1. Попович Н. Ф. Дитяча література / Н. Ф. Попович. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2019. – 138 с.
2. Савченко О. Я. Українська мова та читання : Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко. – К. : УОВЦ «Оріон», 2019. – 144 с. : іл.
3. Савченко О. Я. Літературне читання. Українська мова. 3 клас : підруч. для загальноосвіт. навч. закл. / О. Я. Савченко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 192 с. : іл.
4. Савченко О. Я. Літературне читання. Українська мова : підруч. для 4 класу загальноосвіт. навч. закл. / О. Я. Савченко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2015. – 192 с. : іл.
5. Українська дитяча література. Хрестоматія / Вступна стаття та упорядкув. Л. П. Козачок. – К. : Вища школа, 2006. – 519 с.

УДК 373.3.015.31-053.5:82

Попович Н. Ф.,
канд. філол. н., доцент
кафедри філологічних дисциплін
та соціальних комунікацій
Тріфанова Д. А.,
студентка
спеціальності «Початкова освіта»
Мукачівського державного університету

ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ДЛЯ ДІТЕЙ В. СУХОМЛИНСЬКОГО У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Василь Олександрович Сухомлинський дуже любив дітей, тому і став педагогом. Багато років свого життя він віддав школі. З його ім'ям пов'язане піднесення педагогічної науки ХХ століття. В українській дитячій літературі В. Сухомлинський відомий як автор близько 1200 художніх творів для дітей.

Народився Василь Олександрович Сухомлинський 28 вересня 1918 року в селі Василівка Онуфріївського району Кіровоградської області у незаможній родині. Його батько належав до передових людей села. У сім'ї, крім Василя, було ще троє дітей. Усі вони стали вчителями.

17-річним юнаком Василь Олександрович розпочав свою практичну педагогічну діяльність. Спочатку він працював учителем початкових класів, а протягом 1936-1938 років викладав українську мову та літературу у Василівській та Зибківській семирічних школах Онуфріївського району. Водночас навчався заочно в Полтавському педагогічному інституті.

1948 року Василя Сухомлинського призначають, за його власним бажанням, директором Павлівської середньої школи. Цією школою він керував до кінця свого життя. За 1948-1953 роки опублікував більше десяти книг із

педагогіки [1, с. 388].

На найвищій щабель своєї педагогічної творчості В. Сухомлинський піднявся у 60-ті роки. Саме тоді з особливою силою виявився його яскравий і самобутній талант педагога-дослідника і педагога-публіциста. Саме в ті роки він написав свої найкращі твори для дітей.

В. Сухомлинський є автором цікавих та пізнавальних творів, написаних на різноманітні теми, як-от: «Дідова колиска», «Бо я – людина», «Дуб під вікном», «Сива волосинка», «Сьома дочка», «Комірчина для дідуся», «Образливе слово», «Ледача подушка», «Соромно перед соловейком», «Пихата жаба», «Казка про гуску» та ін.

В. Сухомлинський написав багато, більше 1500, авторських казок, створив чимало проблематичних оповідок-притч: «А пісня жива», «Конвалія в саду», «Жаба й Соловейко», «Павук і мереживо», «Відломлена гілка», «Опудало й пісня», «Бузинова палиця» та ін. У творах письменника оживають рослини, розмовляють дерева, квіти, метелики і птахи.

Величезний виховний потенціал мають казки для дітей письменника. Вони допомагають сформувати й розвинути в молодших школярів духовні цінності, гуманістичні почуття, родинні цінності, естетичні почуття, бережливе ставлення до природи. Казкові історії розвивають мислення дитини, а також її уяву.

Літературна творчість педагога посідає вагоме місце у нових сучасних Читанках. Так, зокрема, О. Савченко у підручнику «Українська мова та читання» (2 клас) ознайомлює дітей з такими творами Василя Сухомлинського, як-от: «Вічна тополя», «Глуха дівчинка», «Нехай будуть і Соловей, і Жук» та «Хлопчик і Дзвіночок Конвалії» [2].

У другому класі учні мають можливість прочитати легенду «Вічна тополя» та поміркувати над такими запитаннями: Між ким відбувалася розмова? Про що розмірковує автор? Що основне він хоче сказати читачам? [2, с. 56]. У творі письменник розповідає про стару-престару тополю – давній український символ. Головну думку спостерігаємо у такому уривку: «Люди приходять і відходять, а тополя завжди росте.

Може, це й не тополя, а легенда? Може, дерево це вічне? Може, вона народилася тоді, коли й наша Україна? Коли так, то вона – вічна, бо Україна наша – вічна» [2, с. 56].

Оповідання «Глуха дівчинка» – наступний твір Василя Сухомлинського, з яким ознайомлюються учні. У цьому творі розповідається про дівчинку Ніну, яка не мала слуху. Це оповідання навчає дітей розуміти один одного. Слухати не тільки вухами, але і серцем. Адже більш за все письменник хотів навчити дітей думати, відчувати, радіти й сумувати не лише своїми власними радощами й печалями, а й татовими і маминими, своїх друзів та всіх інших людей. Під час вивчення твору учні повинні поміркувати над такими запитаннями: Які почуття викликає у вас оповідання? Де відбувся описаний випадок? Хто був у палаті? Чи запитували дівчатка Ніну про її бажання? Які почуття вона переживала? Чому дівчатка забули про Ніну? Як Таня виправила помилку? [2, с. 81].

Саме в умінні «відчути душу» іншої людини, у здатності зрозуміти її

душевний стан В. Сухомлинський вбачав найкращу рису моральності дитини: «Умій відчувати поряд із тобою людину, умій розуміти її душу, бачити в її очах складний духовний світ, радість, горе, біду, нещастя. Думай і відчувай, як твої вчинки можуть відбитися на душевному стані іншої людини» [3, с. 235].

Твори Василя Сухомлинського формують у дітей найголовніше – людяність. Вони вчать маленьких читачів відрізнити гарні вчинки від поганих, бути чемними та поважати своїх однолітків. Письменник хотів, щоб душа дитини наповнилася чуйністю, добротою, дбайливістю та відповідальністю.

У другому класі вивчається також авторська казка В. Сухомлинського «Нехай будуть і Соловей, і Жук». Вивчаючи твір, учням слід поміркувати над такими запитаннями: Хто дійові особи казки? З яким почуттям Соловей дивився на світ? З яким почуттям відповів Жук Солов'ю? [2, с. 100]. Школярі повинні визначити, яке почуття у казці виявляв Соловей, а яке – Жук. Значний пізнавальний та виховний потенціал має такий уривок твору, як-от:

«Полетіли Соловей і Жук до Дівчинки, запитують:

– Скажи, Дівчинко, кого треба залишити в світі – Солов'я чи Жука?

– Нехай будуть і Соловей, і Жук, – відповіла Дівчинка. Подумавши, додала: – Як же можна без Жука?» [2, с. 100].

Наступний твір Василя Сухомлинського, який вивчається у другому класі, має назву «Хлопчик і Дзвіночок Конвалії». Авторська казка письменника сприяє прищепленню дітям любові до квіткового царства природи рідного краю, спонукає до збереження його краси, а також виховує у молодших читачів бережливе ставлення до всього живого, що їх оточує. Адже Хлопчик тільки тоді передумав зривати квітку, коли розгледів її красу: «Подивився Хлопчик на Дзвіночок Конвалії. Квітка була справді чудова. Вона була схожа на ранкове небо й на блакитну воду ставка, і ще на щось дивовижно красиве» [2, с. 117].

Твори Василя Сухомлинського переконують освітян та батьків в тому, що необхідно допомогти школярам зрозуміти красу моральності, а також дітям слід твердо вірити в те, що прекрасне і правдиве завжди перемагають.

Моральні почуття і вчинки пробуджуються та вдосконалюються лише тоді, коли моральність, велич ідеї, на основі якої виникає це почуття, пізнаються на власному досвіді, на власних вчинках, поведінці, у праці.

Педагогічна цінність авторських казок В. Сухомлинського полягає в тому, що учні починають усвідомлювати те, що завжди перемагає справедливість. Педагогічні казки письменника активно й ефективно виховують у дітей найкращі почуття щирості й любові до всього прекрасного, формують у них перші навички людяності у взаєминах.

У художніх творах письменника міститься значний виховний потенціал. Зміст казок дозволяє систематично здійснювати моральне виховання. Дітей приваблює захоплююча фабула, яскраво змальовані образи, дотепні характеристики дійових осіб.

Молодші школярі емоційно сприймають текст, у якому добро перемагає зло. Діти щиро переживають горе, нещастя ображених. Слід не розвіювати співчуття дітей ображеним, а спрямовувати їх на усвідомлення того, у чому полягають помилки дійових осіб.

Отже, вивчення творчості для дітей Василя Сухомлинського – видатного педагога, мудрого вчителя, чудової людини – має важливе значення в сучасній початковій школі. У палкому серці письменника жила велика доброта і любов до дітей. Він не лише навчав їх, а й прищеплював кожному з них найкращі людські якості, виховував доброту, чуйність, людяність, патріотизм, любов до батьків, до людей і до рідної землі.

Список використаних джерел

1. Мовчун А. І., Варавкіна З. Д. Рідне слово. Українська дитяча література. Книга друга. – К. : Арій, 2007. – 656 с. : іл.
2. Савченко О. Я. Українська мова та читання : Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко. – К. : УОВЦ «Оріон», 2019. – 144 с. : іл.
3. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину // Вибрані твори : У 5 т. – К., 1976. – Т. 2. – С. 149-416.

УДК 37.075.8+378.14

Савко Л. М.

магістр спеціальності 013 «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет

Фенцик О. М.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасне суспільство характеризується інтенсивністю, швидкоплинністю інформаційного потоку та насиченістю медіа середовища. Учні початкових класів є активними споживачами медіапродукції, крім того, сучасні медіа мають значний вплив на виховання дітей, тому формування медіаграмотності молодших школярів для успішної адаптації, розвитку і саморозвитку у швидко змінюваному, перенасиченому інформацією світі є одним з важливих питань сьогодення. Нова українська школа покликана не лише підготувати дитину до життя в умовах сучасного інформаційного суспільства, але і навчити розуміти та усвідомлювати наслідки впливу медіа. Державні освітні документи[1,4] декларують важливість означеної проблеми, зокрема, у Державному стандарті початкової освіти і типових освітніх програмах закладено підґрунтя для формування медіа грамотної особистості учня.

Питання навчання медіаграмотності у початковій школі порушували у своїх дослідженнях такі вітчизняні науковці І.М. Наумук, І. Б. Іванова, А.Ю. Кожанова та ін.

Для розуміння медіаосвітніх процесів у незалежній Україні важливе значення має Концепція впровадження медіаосвіти в Україні, у якій зазначено, що «медіаграмотність – складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе та

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>